

На основу члана 6. став 1. Уредбе о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права („Службени гласник РС“, број 61/06 –пречишћен текст) објављује се, на српском и енглеском језику, Пресуда Европског суда за људска права по представци број 48497/06 – Ђермановић против Србије, која гласи:

„САВЕТ ЕВРОПЕ

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ЂЕРМАНОВИЋ против СРБИЈЕ

(Представка бр. 48497/06)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

23. фебруар 2010. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44, став 2 Конвенције. Могуће су редакторске промене.

У предмету Ђермановић против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење) заседајући у већу у чијем су саставу били:

Françoise Tulkens, *председник*,
Ireneu Cabral Barreto,
Vladimiro Zagrebelsky,
Danutė Jočienė,
Dragoljub Popović,
András Sajó,
Nona Tsotsoria, *судије*,
и Sally Dollé, *секретар Одељења*,

после већања на затвореној седници одржаној 2. фебруара 2010. године,
изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (бр. 48497/06) против Републике Србије, коју је Суду пожео према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (“Конвенција”), држављанин Србије, г. Душан Ђермановић (“подносилац представке”), дана 24. новембра 2006. године.

2. Подносиоца представке заступала је гђа А. Гаћеша, адвокат из Новог Сада. Владу Србије („Влада“) заступао је њен заступник, г. С. Царић.

3. Подносилац представке је тврдио да су дужином и условима његовог притвора, као и неодговарајућом лекарском негом у том периоду, повређена његова права према чл. 3, 5 и 6. Конвенције.

4. Председник Другог одељења је 30. августа 2007. године одлучио да Владу обавести о представци. Одлучено је, такође, да се основаност представке разматра истовремено кад и њена допуштеност (члан 29. став 3.).

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

A. Кривични поступак

5. Подносилац представке је рођен 1966. године и живи у Новом Саду.

6. Надлежни органи су 24. марта 2003. године покренули кривични истражни поступак у односу на подносиоца представке због сумње да је злоупотребио службени положај и фалсификовао службене исправе. Подносиоца представке је истог дана испитао истражни судија, којом приликом је пријавио привремену адресу.

7. Полиција је 5. маја 2003. године претражила стан у власништву подносиоца представке на адреси његовог пребивалишта. Мајка подносиоца представке, која је била присутна приликом претреса, изјавила је да подносилац представке није живео у том стану више од две године. Према званичном полицијском извештају, полиција се затим телефоном обратила подносиоцу представке и он их је обавестио да тражи нови стан.

8. Касније, после захтева Округног јавног тужилаштва у Новом Саду, 2. јуна 2003. године, Округни суд у Новом Саду је донео решење о одређивању притвора према члану 142(2)(1) Законика о кривичном поступку (опасност од бекства) и издавању налога за његово хапшење. Подносилац представке је уложио жалбу на ову одлуку. Адвокат подносиоца представке је 4. јуна 2003. године доставила Округном суду у Новом Саду нову адресу подносиоца представке, тврдећи да је то већ урадила 8. маја 2003. године. Међутим, Врховни суд је 23. јуна 2003. године одбио жалбу против решења о притвору.

9. Округно јавно тужилаштво је 17. октобра 2003. године против подносиоца представке поднело оптужницу, а ускоро после тога, 11. децембра 2003. године, Округни суд је укинуо решење о притвору подносиоца представке и одредио јемство од 40.000 евра. Подносилац представке је лично дошао на претрес у суд. Међутим, Врховни суд је укинуо решење о јемству и вратио предмет на поновно суђење. Округни суд је после тога поново донео решење о притвору подносиоца представке пошто је његово понашање до тада показивало велику опасност од бекства. Врховни суд је потврдио ово решење.

10. У међувремену, 6. фебруара 2004. године подносилац представке је приведен истражном судији и задржан у притвору. Подносилац представке је тврдио да је сам отишао у полицијску станицу, али се Влада са тим није сложила. Испоставило се да не постоји званични полицијски извештај о хапшењу подносиоца представке. У једином документу који се односи на догађај од тог датума – напмени истражног судије Округног суда у Новом Саду – наводи се:

„Констатује се да су полицајци... у 10.30 сати привели [подносиоца представке]дежурном истражном судији овог суда ... Окривљени изјављује да се данас у 9.00 сати самоиницијативно јавио СУП-у Нови Сад, затошто је чуо да га радници полиције позивају да се јави...“

11. Подносилац представке је затражио да буде пуштен из притвора уз јемство и понудио је 50.000 евра. Његов предлог је одбијен као неоснован, пошто је „износ [који је] остварио незаконито прибављеном имовинском користи неколико пута већи од понуђеног износа“, па тако није било гаранција да неће побећи. Његов притвор је после тога редовно продужаван због тог ризика.

12. Окружни суд у Новом Саду је 9. новембра 2004. године осудио подносиоца представке на казну затвора од четири и по године. Врховни суд је 15. јуна 2005. године укинуо ту пресуду и вратио предмет на нижу инстанцу, истовремено продуживши притвор подносиоцу представке до суђења како би се спречило његово бекство.

13. Подносилац представке је поднео неколико предлога за пуштање на слободу уз јемство, али су његови предлози одбијени.

14. У обновљеном поступку, Окружни суд је поново нашао да је подносилац представке крив и осудио га на затворску казну од три године. Међутим, Врховни суд је ту пресуду укинуо 6. децембра 2006. године, а притвор подносиоца представке је продужен.

15. Почетком 2007. године подносилац представке је тражио да буде пуштен из притвора због неодговарајуће лекарске неге, али је његов захтев одбијен у априлу 2007. године.

16. У обновљеном поступку адвокат подносиоца представке је приговорио мишљењу вештака које је достављено суду. Она је детаљно објаснила здравствено стање подносиоца представке, жалила се на неодговарајуће лечење у притвору и нагласила да је његово здравље веома погоршано због трајања притвора.

17. У новој пресуди у предмету подносиоца представке која је усвојена 7. јуна 2007. године, суд је осудио подносиоца представке на казну затвора од четири године, али је одлучио да га ослободи. Међутим, подносиоцу представке је наложено да не напушта пребивалиште и да се сваког месеца јавља Окружном суду, а ако то не уради да може бити враћен у притвор.

Б. Здравствено стање подносиоца представке

18. Подносилац представке је први пут прегледан 9. фебруара 2004. године, убрзо пошто је смештен у притвор. У лекарском извештају је закључено да је био доброг здравља.

19. Током 2004. године утврђени су му психијатријски проблеми и неколико пута је био у болници. У 2005. години је патио од болова у леђима, а у болницу је смештен због штрајка глађу. Током 2006. године утврђено му је бенигно увећање на плућима. Осим затворске лекарске неге, од јануара 2006. године домаћи суд је дозволио подносиоцу представке да се редовно консултује са својим приватним лекаром.

20. Крајем 2006. године код подносиоца представке је утврђен Хепатитис Ц. Испитивање је организовано у оквиру добровољног поверљивог саветовалишта и тестирања на ХИВ и Хепатитис, које изгледа да је било доступно у затвору у релевантном времену.

21. Подносилац представке је тврдио да је њему дијагноза утврђена још у новембру 2006. године, док је Влада изнела да му је дијагноза утврђена 6. децембра 2006. године. Током прегледа од 1. децембра 2006. године приватни лекар подносиоца представке није ни поменуо Хепатитис Ц.

22. Подносилац представке је 25. јануара 2007. године почео штрајк глађу.

23. Подносиоца представке је 8. фебруара 2007. године прегледао његов приватни лекар, који је препоручио да га прегледа специјалиста за инфективне болести. Те консултације су обављене 13. фебруара 2007. године, када је подносилац представке обавио даље анализе крви.

24. Због последица штрајка глађу, подносилац представке је 1. марта 2007. године пребачен у Затворску болницу у Београду због повећања ензима у јетри. Међутим, он је одбио да га прегледа болничко особље, тврдећи да се заразио Хепатитисом за време његовог последњег боравка у тој болници. Адвокат подносиоца представке је 19. марта 2007. године затражио од суда да он буде враћен у Окружни затвор у Новом Саду, а 28. марта 2007. године надлежни органи су поступили у складу са тим захтевом. Пошто је отпуштен из Затворске болнице у Београду, лекари су закључили да нема трагова гладовања и да подносилац представке пати због узимања дрога.

25. По повратку, поново га је прегледао специјалиста за инфективне болести, који је на основу даљих анализа крви закључио да су му се ензими јетре увећали и да треба да му се уради биопсија јетре, што је учињено 23. априла 2007. године. Биопсијом је утврђено да подносилац представке пати о хроничног Хепатитиса Ц са минималном активношћу и минималном фиброзом. У мају 2007. године, узорци су послати на додатна испитивања да се одреди његов генотип и како би почео анти-вирусни третман.

26. Подносилац представке је 7. јуна 2007. године пуштен из притвора, пре него што су завршена испитивања генотипа и пре него што је почело његово лечење.

27. Према лекарском извештају од јануара 2008. године, пошто је подносилац представке прошао анти-вирални третман, његова инфекција је била у повлачењу.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

28. Релевантне одредбе Законика о кривичном поступку (објављен у Службеном листу СРЈ, бр. 70/01, 68/02, 58/04, 115/05 и 40/07) на снази у релевантном времену гласе како следи:

Члан 136.

“Ако постоје околности које указују да окривљени може побећи, крити се, отићи у непознато место или у иностранство, суд му може, на основу образложеног решења, забранити да напушта место пребивалишта...

Странке се могу жалити на доношење, проширење или укидање ... [наведене мере] ... а Државни тужилац може, такође, да се жали на решење којим се одбија његов предлог за [њену] примену. Судско веће ... одлучује по жалби ... [у року од три дана] ... Жалба не обуставља извршење решења...”

Члан 137.

“Окривљени који ће бити притворен или је већ притворен само на основу околности које указују да ће побећи ... [или ако је прописно позван на суд, а јасно је да избегава да дође на главно рочиште] ..., може остати на слободи или може бити пуштен под условом да он лично, или неко друго лице у његово име, да кауцију којом се гарантује да он неће побећи до завршетка кривичног поступка и да окривљени сам обећа да се неће крити или променити место пребивалишта без дозволе.”

Члан 140. став 1.

“Решење о кауцију пре и у току [судске] истраге доноси истражни судија. После подизања оптужнице решење доноси председник већа а [касније] на главном рочишту само веће.”

Члан 142(2)

„У сврхе несметаног вођења кривичног поступка... против лица за које се основано сумња да је починило кривично дело, може се наложити притвор ако се:

- (1) Крије или ако се не може утврдити његов идентитет, или ако постоје друге околности које јасно указују на ризик од бегства; ...“

Члан 143.

“Притвор се одређује решењем надлежног суда...

Решење о притвору ће се уручити лицу на које се односи у тренутку лишавања слободе, али најкасније у року од 24 часа ...

Притворено лице може уложити жалбу судском већу против решења о притвору у року од 24 часа од тренутка пријема истог. Жалба, решење о притвору и други списи ће одмах бити прослеђени судском већу. Жалба не одлаже извршење [оспораваног] решења...

У ситуацији о којој је реч ... [у горњем тексту,] ... судско веће доноси решење по жалби у року од 48 сати.”

Члан 389. став. 4

“Ако је тужени у притвору до суђења, другостепени суд разматра наставак разлога за ту меру и одлучује да ли да га продужи.

Против тог решења жалба није дозвољена.”

29. Релевантне одредбе Закона о извршењу кривичних санкција (објављен у Службеном гласнику РС, број 85/05) гласе како следи:

Члан 101.

„Осуђени ужива бесплатну здравствену заштиту.

Осуђеникоме се у заводу не може пружити одговарајућа здравствена заштита упућује се у Специјалну затворску болницу или другу здравствену установу, а трудница радипорођаја у породилиште.

Времепроведено на лечењу урачунава се указну затвора.“

Члан 102.

„Лечење осуђеног се спроводи уз његов пристанак.

Присилно храњење осуђеног није дозвољено.“

Члан 245.

„Примену мере притвора надзире председник окружног суда на чијем је подручју седиште завода у коме се извршава притвор.“

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 3. КОНВЕНЦИЈЕ

30. Подносилац представке се жалио према члану 3. Конвенције због наводно неодговарајућег лечења које му је пружено за време притвора. Наведена одредба гласи:

“Нико не сме бити подвргнут мучењу, или нечовечно или понижавајућем поступању или кажњавању.“

31. У својим писаним запажањима Суду од 30. јануара 2008. године, подносилац представке се први пут, такође, жалио и на опште услове притвора, укључујући и величину ћелије и дозвољене шетње.

32. Суд подсећа да, у вези са притужбама које нису садржане у иницијалној представи, проток рока од шест месеци се не прекида до датума када се притужба подноси по први пут (види *Allan против Уједињеног Краљевства* (одлука), број 48539/99, 28. август 2001. године).

33. С обзиром да је подносилац представке пуштен на слободу 7. јуна 2007. године и да је своју притужбу на опште услове притвора изнео тек горе наведеног дана, произлази да је овај део притужбе поднет ван рока и да се мора одбацити у складу са чланом 35. ст. 1 и 4. Конвенције.

34. Сходно томе, приликом разматрања притужбе подносиоца представке према члану 3., Суд ће узети у обзир само адекватност лечења које му је пружено у притвору.

A. Допуштеност

35. Влада је изнела да је подносилац пропустио да исцрпи домаћа правна средства. Не ослањајући се ни на једну одредбу домаћег права, она је тврдила да се он могао жалити председнику Окружног суда, као и затворским или болничким органима.

36. Подносилац представке се са тим није сложио. Он је тврдио да је више пута обавестио надлежни суд о свом здравственом стању, али узалуд.

37. Суд подсећа да правило исцрпљења домаћих правних средстава садржано у члану 35. став 1. Конвенције захтева да се подносилац представке уобичајено позове на правна средства која су доступна и довољна да обезбеде накнаду у вези са наводним повредама (види, међу многим другим ауторитетима, *Akdivar против Турске*, 16. септембар 1996. године, став 65., Извештаји о пресудама и одлукама 1996-IV). Постојање предметних правних средстава мора бити

довољно сигурно не само у теорији већ и у пракси, а ако није тако не постоји довољна приступачност и делотворност (исто).

38. У области исцрпљења домаћих правних средстава, постоји подела терета доказа. Влада која тврди да правно средство није исцрпљено, има обавезу да увери Суд да је то средство било делотворно и расположиво, и у теорији и у пракси, у релевантном тренутку, другим речима, да је било доступно, да је могло да обезбеди накнаду у вези са притужбама подносиоца представке и да је нудило разумне изгледе за успех. Међутим, када је услов тог терета доказивања испуњен, подносилац представке је дужан да докаже да је правно средство на које се држава позвала заправо било исцрпљено, или да је због неког разлога било неадекватно или неделотворно у конкретним околностима предмета, или да су постојале посебне околности које су подносиоца односно подносиоцу представке ослобађале тог захтева (исто, став 68.).

39. Суд наглашава да је одлучујуће питање приликом процене делотворности неког правног средства у вези са жалбом због злостављања то да ли подносилац представке може ту притужбу поднети домаћим судовима како би добио непосредну и благовремену накнаду, а не само посредну заштиту права зајемчених чланом 3. Конвенције. Правно средство може бити и превентивно и компензаторно у случајевима када се лица жале на злостављање у притвору или на његове услове (види Melnik protiv Ukraјine, број 72286/01, став 68., 28. март 2006. године).

40. Ако се вратимо на предметни случај, Суд примећује да се, са једне стране, у својим поднесцима Окружном суду, адвокат подносиоца представке често жалио на неодговарајуће лечење које је њен клијент имао у притвору (види у горњем тексту, став 16.). Са друге стране, Влада није навела ниједну одредбу домаћег права која би подносиоцу представке осигурала, уз разумне изгледе на успех, накнаду због његове жалбе према Конвенцији.

41. Извршење мера притвора је у Србији регулисано Закоником о кривичном поступку и Законом о извршењу кривичних санкција. Према члану 245. Закона о извршењу кривичних санкција, извршење мере притвора подлеже надзору од стране председника Окружног суда који има територијалну надлежност на територији где се налази притворски објекат. Међутим, горе наведено законодавство не предвиђа жалбени поступак – пред судом или управним органом – који би задовољио захтеве делотворности у вези са притужбама које се односе на притворске услове или лечење пружено затвореницима.

42. Када не постоји домаћа судска пракса која би подржала њихове аргументе, Суд мора да закључи да Влада није показала да постоји

делотворни лек доступан подносиоцу представке у вези са његовом жалбом по Конвенцији према члану 3. Конвенције. Сходно томе, приговор Владе се мора одбацити.

43. Суд даље примећује да ова притужба није очигледно неоснована у оквиру смисла члана 35. став 3. Конвенције. Он, такође, примећује да није ни недопуштена по неком другом основу. Према томе, она се мора прогласити допуштеном.

Б. Основаност

1. Аргументи Владе

44. Влада је навела да је подносилац представке за време притвора прегледан 270 пута у Окружном затвору у Новом Саду, као и од стране специјалиста. Даље, он је осам пута био смештен у Затворску болницу у Београду. Осим тога, још од јануара 2006. године, подносилац представке је имао редовне контроле код свог приватног лекара и сваки пут му је омогућено да прима терапију коју му је он одредио. С тим у вези, Влада је истакла да је важно да притвореници могу да обављају лекарске контроле ван затворског режима, што је у потпуности осигурано у случају подносиоца представке.

45. Влада је потврдила да је подносилац представке био доброг здравља када је притворен и да му је здравље погоршано за време притвора. Највећи део времена, он је патио од депресије и узнемирености, делом због његове раније историје болести, а делом у вези са душевном патњом због самог притвора. Због психолошких проблема, подносиоца представке су, међутим, лечила три психијатра.

46. Подносиоцу представке је 6. децембра 2006. године установљена дијагноза Хепатитиса Ц, а Влада није спорила да се он тим вирусом заразио у притвору. Међутим, по њеном мишљењу, њему је пружено одговарајуће лечење пошто га је одмах прегледао специјалиста за инфективне болести, који га је упутио у Клинички центар у Новом Саду на испитивање. У вези са лекарском негом која је подносиоцу представке пружена у марту 2007. године у Затворској болници у Београду, Влада је навела да подносилац представке није само почео штрајк глађу, који је проузроковао додатно погоршање његовог стања, већ је одбио и да га прегледа болничко особље, тврдећи да се инфицирао кад је тамо боравио последњи пут. По мишљењу Владе, ова друга информација се не може ван разумне сумње утврдити.

47. Најзад, Влада је подсетила на мишљење Комитета за спречавање мучења за време његове посете Србији током 2004. године, када то тело није утврдило ниједан посебан проблем инфекција Хепатитисом

Ц у српским затворима и приметило да је „особље затвора изгледало посвећено пружању најбоље могуће бриге пацијентима“.

2. Аргументи подносиоца представке

48. Подносилац представке је тврдио да његово лечење од Хепатитиса Ц није било одговарајуће. Било је потребно неколико месеци да га по први пут прегледа специјалиста, а његово лечење од овог вируса није ни почело пре него што је пуштен из притвора седам месеци после дијагнозе. Штавише, у току штрајка глађу нису му давани неопходни витамини, лекови ни чај.

49. У вези са лечењем у Затворској болници у Београду, подносилац представке је тврдио да му је један лекар дао погрешну дијагнозу наркомана – што никада није утврђено за време његових ранијих боравака у тој болници. Он је, такође, тврдио да се инфицирао Хепатитисом Ц за време свог последњег боравка у тој болници, због чега је одбио даље анализе крви.

3. Релевантна начела

50. Суд понавља да члан 3. Конвенције штити једну од најосновнијих вредности демократског друштва. Он у потпуности забрањује мучење или нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање, без обзира на околности и понашање жртве (види, *Labita против Италије*, 6. април 2000. године, став 119, *Извештају* 2000-IV). То злостављање мора имати минимални ниво јачине да би потпадало у делокруг члана 3. Конвенције. Процена тог минималног нивоа је релативна. Она зависи од свих околности предмета, као што су трајање поступања, његово физичко и душевно дејство и, у неким случајевима, пол, узраст и здравствено стање жртве (види, међу другим ауторитетима, *Ирска против Уједињеног Краљевства*, 18. јануар 1978. године, став 162., серија А број 25). Иако је сврха таквог поступања фактор који се узима у обзир, а посебно питање да ли се намеравало да се жртва понизи, непостојање било које такве намере не води неизбежно закључку да није дошло до повреде члана 3. (види, *Peers Грчке*, број 28524/95, став 74., ЕЦХР 2001-III; *Valašinas против Литваније*, број 44558/98, став 101, ЕЦХР 2001-VIII; *Cenbauer против Хрватске*, број 73786/01, став 43., ЕЦХР 2006-III).

51. Суд стално наглашава да предметна патња мора у сваком случају прећи ону која је неизбежно повезана са законитим лишењем слободе. Упркос томе, у светлу члана 3. Конвенције, Држава мора обезбедити да се неко лице притвори према условима који су у складу са поштовањем људског достојанства, да начин и метод извршења те мере не излажу појединца болу или тешкоћама који превазилазе

неизбежан ниво патње својствене притвору, и да су, с обзиром, на практичне захтеве затвора, здравље и добробит тог лица обезбеђени (види, Kudla против Пољске [ВВ], број 30210/96, ст. 92-94., ЕЦХР 2000-ХИ), уз одредбу обавезне лекарске помоћи и лечења (види, *mutatis mutandis*, Aerts против Белгије, 30. јул 1998. године, ст. 64 и редом, Извештаји 1998-V).

52. У изузетним случајевима, када притворено лице због здравствених разлога не може бити уопште притворено, према члану 3. може се захтевати да оно буде пуштено на слободу под одређеним условима (види, Rapon против Француске (број 1) (одлука), број 64666/01, ЕЦХР 2001-VI, и Priecke против Италије (одлука), број 48799/99, 5. април 2001. године). Међутим, члан 3. се не може тумачити у смислу да утврђује општу обавезу да се притворена лица пуштају на слободу на основу здравственог стања. Он пре намеће обавезу за Државу да заштити физичко стање лица лишених слободе. Суд прихвата да лекарска помоћ доступна у затворским болницама не мора увек бити на истом нивоу као помоћ коју нуде најбоље здравствене установе за ширу јавност. Упркос томе, као што је речено у горњем тексту, Држава мора да обезбеди да здравље и добробит притворених лица буду осигурани на одговарајући начин (види, предмет Kudla, цитиран у горњем тексту, ст. 94., ЕЦХР 2000-ХИ; види, такође, Hurtado против Швајцарске, 28. јануар 1994. године, серија А број 280-А, мишљење Комисије, стр. 15-16., став 79 и Kalashnikov против Русије, број 47085/99, ст. 95 и 100., ЕЦХР 2002-VI).

4. Оцена Суда

53. Да би се утврдило да ли је подносилац представке добио неопходну лекарску помоћ док је био у притвору, пресудно је да се утврди да ли су му државни органи пружили довољан лекарски надзор ради благовремене дијагнозе и лечења његове болести (види, Rorov против Русије, број 26853/04, став 211., 13. јул 2006. године и Mchenkov против Русије, број 35421/05, став 102., 7. фебруар 2006. године).

54. У вези са дијагнозом његовог Хепатитиса Ц, Суд не види ниједан доказ који указује да органи нису обезбедили неодложно откривање његове инфекције. Штавише, као што је очигледно из списка предмета, подносилац представке је открио своју инфекцију на основу добровољног поверљивог саветовања, које му је пружено у притвору као део пројекта за подизање свести јавности о инфекцијама ХИВ-а и Хепатитиса (види став 20. у горњем тексту). У недостатку било каквих очигледних симптома или супротне тврдње, Држави се, према томе, не може пребацити зато што његова болест није благовремено дијагностикована.

55. Подносилац представке се, међутим, жалио да није хитно и адекватно лечен, пошто му је болест откривена. Суд примећује да је хронични хепатитис болест која првенствено напада јетру и да временом може довести до цирозе јетре, карцинома јетре и смрти. С тим у вези, Суд понавља да је важно да се подносилац представке подвргне одговарајућој процени стања његовог здравља како би добио одговарајуће лечење. У овом случају, таква процена се може остварити биопсијом јетре и одговарајућим анализама крви (види *Testa* против Хрватске, број 20877/04, став 52., 12. јул 2007. године).

56. Суд примећује да је подносиоцу представке дијагноза установљена негде крајем новембра или почетком децембра 2006. године, што је чињеница око које се стране споре. Пошто приликом прегледа пацијента од 1. децембра 2006. године, приватни лекар подносиоца представке није споменуо такву дијагнозу (види став 21. у горњем тексту), Суд претпоставља да је дијагноза инфекције подносиоца представке заиста установљена 6. децембра 2006. године.

57. После тог датума, изгледа да је подносилац представке први пут прегледан у фебруару 2007. године и од стране свог приватног лекара и од специјалисте за инфективне болести (види став 23. у горњем тексту). До тог времена он је већ почео штрајк глађу због чега су се његови ензими јетре повећали и због чега није био спреман за хитну биопсију јетре, што је и поред тога било битно за утврђивање већ постојеће повреде његове јетре и неопходног тока лечења. Због тога је он пребачен у Затворску болницу у Београду, где је одбио да га болничко особље прегледа, јер је тврдио да је инфекцију Хепатитиса зарадио кад је ту боравио последњи пут. На захтев самог подносиоца представке, враћен је у Затворску болницу у Новом Саду, где је у априлу 2007. године приступио биопсији јетре, даљим анализама крви и прегледима специјалиста (види став 25. у горњем тексту). У време када је пуштен из притвора, 7. јуна 2007. године, резултати даљих анализа крви које би омогућиле подносиоцу представке да почне антивирусно лечење, још нису били комплетни.

58. Тачно је да у периоду од седам месеци од када му је установљена дијагноза Хепатитиса Ц, па до пуштања из притвора, подносилац представке није почео лечење Хепатитиса Ц лековима. Међутим, у том периоду он је обавио биопсију јетре, бројне анализе крви и прегледан је од стране лекара специјалиста (упореди и супростави са предметом *Testa*, цитираним у горњем тексту, став 52. и *Poghosyan* против Грузије, број 9870/07, став 57., 24. фебруар 2009. године). Упркос томе, Суд сматра да је за жаљење да је протекло два месеца пре него што је подносиоца представке прегледао први специјалиста за инфективне болести, 13. фебруара 2007. године,

упркос чињеници да је, изгледа, у то време био под надзором његовог приватног лекара.

59. Међутим, Суд би приметио да је, тиме што је штрајковао глађу и одбијао да га прегледају у болници, подносилац представке сам значајно одложио идентификацију повреде његове јетре, што је већ доказао. Он је тиме показао малу или никакву бригу за стање свог здравља, па се надлежне власти тешко могу сматрати одговорним што је његово стање отежано у том периоду.

60. Суду је познато да је хепатитис Ц оштриљна болест и, чак и фатална болест, ако се не лечи. Међутим, он сматра да су у овом предмету надлежне власти показале довољно марљивости, пружајући подносиоцу представке неодложну и непрекидну лекарску негу као и могућност да се утврди докле је болест већ напредовала.

61. У светлу горе наведеног, не може се рећи да надлежне власти нису пружиле подносиоцу представке одговарајућу или довољну лекарску бригу. Према томе, Суд закључује да није било повреде члана 3. Конвенције.

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 5. СТАВ 3. КОНВЕНЦИЈЕ

62. Подносилац представке се затим жалио да је дужина његовог притвора пре суђења била прекомерна, што је повреда члана 5. става 3. Конвенције, који у релевантном делу гласи како следи:

„Свако ко је ухапшен или лишен слободе сходно одредбама из става 1.в овог члана има ... право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може се условити јемствима да ће се лице појавити на суђењу.“

63. Влада је оспорила ту тврдњу.

A. Допуштеност

64. Суд сматра да ова притужба није очигледно неоснована у смислу члана 35. став 3. Конвенције. Нису утврђене друге основи да се прогласи недопуштеном.

B. Основаност

1. Период који би требало узети у обзир

65. Суд понавља да, приликом утврђивања дужине притвора до суђења према члану 5. став 3. Конвенције, период који се узима у разматрање почиње на дан када је окривљени притворен, а завршава на дан када се утврди кривица, чак и када то учини само првостепени суд

(види, Panchenko против Русије, број 45100/98, став 91., 8. фебруар 2005. године и Labita, цитиран у горњем тексту, ст. 145 и 147.).

66. Штавише, у вези са битном везом између члана 5. став 3. Конвенције и става 1(в) тог члана, лице осуђено у првој инстанци не може се сматрати притвореним „како би се извело пред надлежно правно тело због основане сумње да је починило кривично дело“, како је наведено у каснијој одредби, али је у том положају према члану 5. став 1(а), који одобрава лишење слободе „после осуде надлежног суда“ (види Panchenko, цитиран у горњем тексту, став 93, и Kudla против Пољске [ВВ], број 30210/96, став 104., ЕЦХП 2000-ХИ). Међутим, приликом процене разумне дужине притвора подносиоца представке до суђења, Суд треба да изврши целокупну оцену укупне дужине притвора према члана 5. став 3. Конвенције (види Solmaz против Турске, број 27561/02, ст. 36-37., ЕЦХП 2007-... (изводи).

67. Сходно томе, у овом предмету се период који треба разматрати састоји од три посебна дела: (1) од 6. фебруара 2004. године када је подносилац представке притворен до његове осуде 9. новембра 2004. године; (2) од 15. јуна 2005. године када је осуда подносиоца представке укинута по жалби до касније осуде 18. маја 2006. године; и (3) од 6. децембра 2006. године када је друга осуда укинута по жалби до пуштања на слободу 7. јуна 2007. године.

68. Свеобухватном оценом укупног периода према члану 5. став 3. Конвенције, Суд закључује да у предметном случају период који треба узети у обзир износи приближно две године и два месеца.

2. Аргументи странака

(а) Влада

69. Влада је нагласила да 2003. године подносилац представке није био доступан полицији, због чега је надлежни суд законито наложио да остане у притвору. После тога је његов притвор редовно продужаван због опасности од бекства, што се није могло искључити с обзиром на максималну казну за кривично дело за које је он био опужен, као и због његовог понашања пре него што је лишен слободе 6. фебруара 2004. године.

70. Влада је даље изнела да су домаћи судови темељно размотрили предлоге подносиоца представке да буде пуштен на слободу уз јемство. Међутим, ти предлози су одбијени зато што су предложени износи били недовољни да гарантују да ће подносилац представке присуствовати рочиштима, посебно имајући на уму да је он незаконито стекао око десет пута више од понуђеног износа.

71. Органи су, такође, пажљиво размотрили предлог подносиоца представке да буде пуштен на слободу из притвора због

неодговарајућег лечења, и закључили да није било довољно доказа који би указали да би здравствено стање подносиоца представке могло оправдати пуштање на слободу. Најзад, у правоснажној пресуди од 7. јуна 2007. године, Окружни суд је одлучио да подносиоца представке пусти на слободу, под одређеним условима, првенствено због његовог здравственог стања.

(б) Подносилац представке

72. Подносилац представке је тврдио да надлежне власти нису доказали његову намеру да побегне, чиме је његово притварање лишено било каквог законског основа. Такође, приликом продужавања притвора, требало је да судови узму у обзир његово здравствено стање и друге релевантне факторе. Његови предлози за јемство су одбијени без оправданог разлога, чиме је истовремено прекршено његово право на претпоставку невиности.

3. Оцена Суда

(а) Општа начела

73. Према пракси Суда, питање да ли је период притвора оправдан не може се процењивати *in abstracto*. Да ли је оправдано да се неки окривљени задржи у притвору мора се проценити у сваком случају према посебним карактеристикама предмета. Продужени притвор може бити оправдан само ако постоје посебне назнаке стварног захтева јавног интереса који, без обзира на претпоставку невиности, превагне над правилом поштовања слободе појединца (види, међу другим ауторитетима, *McKay против Уједињеног Краљевства* [BB], број 543/03, став 42., ЕЦХР 2006-X, и *Kudla*, цитиран у горњем тексту, став 110.).

74. Суд даље примећује да је првенствено на националним органима да обезбеде да, у датом предмету, притвор оптуженог лица до суђења не пређе разумну дужину (види, међу многим другим ауторитетима, *Вренчев против Србије*, број 2361/05, став 73., 23. септембар 2008. године). У том смислу, они морају размотрити све чињенице за и против постојања стварног захтева јавног интереса који оправдава, уз дужно поштовање претпоставке невиности, одступање од правила поштовања слободе појединца, и образложити их у одлукама којима се одбијају молбе за пуштање на слободу. Битно је, на основу разлога датих у тим одлукама и стварних чињеница које су подносиоци представки навели у њиховим жалбама, да је Суд позван да одлучи да ли је било повреде члана 5. став 3. Конвенције (види, *Labita*, цитиран у горњем тексту, став 152.).

75. 75. Стално постојање оправдане сумње да је ухапшено лице починило неки прекршај је услов *sine qua non* за законитост продуженог притвора, али то после одређеног протеча времена није довољно. У таквим предметима, Суд мора да утврди да ли други разлози које су навели правосудни органи и даље оправдавају лишење слободе. Кад год су такви разлози „релевантни“ и „довољни“, Суд, такође, мора утврдити да ли су надлежни национални органи показали „посебну марљивост“ у вођењу поступка (види, *Labita*, цитиран у горњем тексту, став 153.). Терет доказа у овим питањима не треба пребацивати на притворено лице његовим обавезивањем доказивања постојања разлога који гарантују пуштање на слободу (види, *Піііков против Бугарске*, број 33977/96, став 85., 26. јул 2001. године).

(а) Примена горе наведених начела у конкретном случају

76. 76. Као што је у горњем тексту примећено, подносилац представке је био у притвору до суђења две године и два месеца, што је период који може бити проблем према Конвенцији (види, на пример, *Dolasiński* против Пољске, број 6334/02, став 35., 19. децембар 2006. године; *Віркáнуі* против Мађарске, број 37214/05, став 27., 30. јун 2009. године, *Догонін* против Украјине, број 16505/02, став 61., 19. фебруар 2009. године).

77. Домаћи органи су му редовно продужавали притвор. Међутим, свака периодична одлука садржавала је исти разлог – опасност од бекства – због чињенице што подносилац представке није био доступан органима у 2003. години и да су морали да издају међународну потерницу. Подносилац представке је оспорио ове чињенице, тврдећи да је дао своју привремену адресу органима и да је, кад је сазнао за потерницу, отишао у локалну полицијску станицу.

78. Како год да је, Суд сматра да је могућност бекства могла бити прихватљиво оправдање да се подносилац представке у почетку притвори. Међутим, потреба да се настави са лишењем слободе не може се процењивати само са апстрактне тачке гледишта. Како време пролази, надлежни органи морају разматрати ово питање позивајући се на један број других релевантних фактора који могу или потврдити постојање опасности од бекства или да та опасност буде тако мала да не може оправдати притвор до суђења (види, међу многим другим ауторитетима, *Letellier* против Француске, 26. Јун 1991. године, став 43., Серија А број 207 и *Ranchenko* против Русије, цитиран у горњем тексту, став 106.).

79. У предмету подносиоца представке, међутим, образложења судова се нису мењала протеклом времена тако да прикажу нову ситуацију, а нису ни потврдила да ли је овај основ и даље важио у

каснијој фази поступка (види, Вуков против Русије [ВВ], број 4378/02, став 64., ЕЦХР 2009-...). Уместо тога, органи су користили уобичајене формулације, стално се позивајући на почетне потешкоће при утврђивању боравка подносиоца представке.

80. Даље, када је подносиоцу представке продужаван притвор, органи нису разматрали алтернативне могућности за обезбеђење његовог присуства на суђењу, као што су, на пример, пленидба његових путних исправа. Штавише, његове молбе да буде пуштен су одбијане чак и после притвора који је био исти као и три четвртине затворске казне која му је одређена обема – коначно укинутим – пресудама и упркос његовом погоршаном здравственом стању.

81. Из горе наведених разлога, Суд сматра да су органи продужили притвор подносиоцу представке из разлога који се не могу сматрати „довољним“, чиме се не може оправдати што је подносилац представке био непрекидно лишен слободе у периоду од преко две године. Према томе, није неопходно да се разматра да ли је поступак против њега вођен са довољно марљивости.

82. Према томе, дошло је до повреде члана 5. Став 3 Конвенције.

3. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6. СТАВ 1. КОНВЕНЦИЈЕ

83. Подносилац представке се најзад жалио на дужину кривичног поступка против њега. Он се ослонио на члан 6. став 1. Конвенције, који, у релевантном делу гласи како следи:

„Током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама ..., свако има право на ... расправу у разумном року пред [једним] ... судом...”

84. Период који треба узети у разматрање почео је 3. марта 2004. године, када је Конвенција ступила на снагу у односу на Србију, а завршио се 7. јуна 2007. године. Он је дакле трајао приближно три године и три месеца.

85. У том периоду предмет је разматран на два нивоа надлежности, укључујући и враћање предмета на нижу инстанцу. Пошто је он укључивао више окривљених лица и низ кривичних дела из области финансијског криминала, он је имао одређену правну и чињеничну сложеност. Штавише, разматрањем списка предмета се не може открити недостатак марљивости на страни судова. Сходно томе, имајући у виду судску праксу у вези са овим питањем, Суд сматра да укупна дужина поступка у предметном случају не прелази захтев „разумног рока“.

Произлази да је притужба очигледно неоснована и да се мора одбацити у складу са чланом 35. ставови 3 и 4. Конвенције.

4. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

86. Члан 41 Конвенције предвиђа:

“Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.”

А. Штета

87. Подносилац представке је тражио 42.272,30 евра (EUR) на име материјалне штете и 116.575,80 евра на име нематеријалне штете.

88. Влада је те захтеве оспорила.

89. Суд не налази узрочну везу између утврђене повреде и наводне материјалне штете. Он, стога, одбија овај захтев. Међутим, он сматра да је подносилац представке претрпео нематеријалну штету која се не може довољно надокнадити самим утврђивањем повреде Конвенције. С обзиром да је у предметном случају утврђена повреда и на основу процене по основу правичности, Суд стога додељује подносиоцу представке 1,500 евра у овом делу.

Б. Трошкови

90. Подносилац представке је, такође, тражио 26.155,98 евра на име трошкова насталих пред домаћим судовима и пред овим Судом, а у вези са овим захтевом подносилац представке је доставио фактуре свог адвоката.

91. Влада је те захтеве оспорила.

92. Према пракси Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој је показано да су они заиста и неопходно настали и да су оправдани у погледу износа (види, на пример, *Iatridis против Грчке* (правично задовољење) [ВВ], бр. 31107/96, став 54, ЕЦХР 2000-ХI).

93. У овом случају, имајући у виду документа у свом поседу и горе наведена мерила, Суд сматра оправданим да додели суму од 1.500,00 евра плус евентуални порез који би се могао платити на тај износ.

В. Затезна камата

94. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централне банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ГОРЕ НАВЕДЕНИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Проглашава* притужбу у вези са неодговарајућим лечењем и дужином притвора до суђења допуштеном, а остали део представке недопуштеним;
2. *Утврђује* да није дошло до повреде члана 3. Конвенције;
3. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 5. став 3. Конвенције;
4. *Утврђује*
 - (а) да Тужена држава треба да исплати подносиоцу представке, у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе, који ће бити претворени у националну валуту Тужене државе по курсу који ће важити на дан исплате:
 - (i) 1.500 евра (једна хиљада пет стотина евра) на име претрпљене нематеријалне штете, плус порез који се може платити,
 - (ii) 1.500 евра (једна хиљада пет стотина евра) на име трошкова, плус порез који се може наплатити подносиоцу представке;
 - (б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведене износе по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централне банке уз додатак од три процентна поена;
5. *Одбија* остатак захтева подносиоца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 23. фебруара 2010. године у складу са правилом 77 ставови 2 и 3 Пословника Суда.

Sally Dollé
Секретар

Françoise Tulkens
Председник